

FAQ (og noen svar):

1. Vi oppdrar våre barn tospråklig hjemme, men vi er bekymret for at kan føre til forsinkelse i deres språkutvikling. Vi vil gjerne vite om et tospråklig barn nødvendigvis kommer til å bli forsinket. Med andre ord, er forsinkelse vanlig blant tospråklige?

Det er en god del bevis for at spedbarn og små barn kan lære to språk svært vellykket. De tidlige milepælene for språkutvikling skjer samtidig for barn som lærer ett språk eller to. For eksempel babler de på samme måte som enspråklige spedbarn, de produserer sitt første ord rundt deres første bursdag (det typiske er omtrent 10-14 måneder), og begynner å kombinere ord i to eller treords "setninger" rundt to år (den typiske er omtrent 18-26 måneder).

Ettersom de tospråklige barna blir eldre, er det vanlig å se noen forskjeller mellom deres språkbruk og vekst sammenlignet med enspråklige barn, men disse forskjellene er helt normale. De bør ikke bli årsak til bekymring eller bli ansett som risiko for språklige forsinkelser og forstyrrelser. For eksempel kan tospråklige barn blande de to språkene sammen i en setning (se spørsmål 4 i FAQ for foreldre), og de kan bli dyktigere i ett av språkene enn de andre når det gjelder vokabular og grammatikk. Det språket de er dyktigere i er vanligvis det språket de snakker og hører mest. Gitt nok tid og eksponering, vil de ta igjen i sine mindre dyktige språk.

I førskole- og tidlig skolealder har ofte tospråklige barn mindre ordforråd på hvert språk enn enspråklige, men hvis deres to ordforråd kombineres, og alle de ordene som er oversettelsesekvivalenter fjernet, har tospråklige samme eller større ordforråd enn enspråklige på samme alder. Over tid vil mange tospråklige lukke gapet i ordforrådet sammenlignet med enspråklige, i minst et av språkene i løpet av skoletiden.

Tospråklige barn i sen førskole- og tidlig skolealder kan bruke litt lenger tid enn enspråklige for å perfektionere språket sitt. For eksempel, på engelsk inneholder fortid mange uregelmessige verb som "dig" - "dug", "sing" - "sung", "catch" - "caught", samt verb som tar "-ed" for fortid, "talk" - "talked", "help" - "helped". Når engelsk er et språk for et tospråklig barn, kan barnet gjøre flere feil med uregelmessige verb enn enspråklige engelsktalende barn i samme alder ved å si "digges" istedenfor "dug" eller "catched" istedenfor "caught". Men med tid og tilstrekkelig eksponering til engelsk, særlig skriftlig engelsk på skolen, vil tospråklige barn etter hvert perfektionere disse delene av språket.

2. Vi er tospråklige foreldre, men vurderer å oppdra våre barn enspråklige hjemme, og bare bruke språket i samfunnet. Men vi snakker samfunnsspråket med sterk aksent (vi har innvandret som voksne) og er dyktigere i vårt morsmål. Er dette en god idé?

Først er det viktig å forstå at å velge å øke barnet tospråklig ved å snakke morsmålet ditt hjemme vil ikke sette barnet i fare for ikke å lære det samfunnsmessige språket godt. Barnet bør ha gode muligheter til å gjøre det gjennom kontakt med samfunnet og gjennom skolegang. Derfor er det ikke nødvendig å oppdra barnet enspråklig, hvis dette er årsaken til et slikt valg. For det andre er det viktig å tenke på at foreldrenes språkferdighet er svært viktig å fremme gode versus dårlige språkkunnskaper i et barn. Du (foreldrene) må ha svært god (nær innfødtlignende) ferdigheter i det språket du bruker med barnet for ham / henne til å oppleve det rike vokabularet og de komplekse grammatiske strukturer hun / han trenger for å

utvikle gode språkkunnskaper. Hvis du snakker et språk du ikke er helt komfortabel med kan du ikke være den språklige modeller for barnet ditt som hun / han trenger, og dessuten kan du oppleve at over tid, vil du føle begrensninger i samtaleemner du kan ha med barnet ditt, fordi det eneste språket du deler med barnet ditt er et språk du (foreldrene) ikke helt behersker. Generelt anbefaler vi at foreldrene kommuniserer med sine barn i det språket de er mest dyktige i så mye som mulig. Noe bruk av det samfunnsmessige språket i hjemmet er uunngåelig, men det er bedre å i hovedsak bruke morsmålet hjemme.

3. Når bør jeg søke profesjonell hjelp hvis mitt tospråklige barn ikke snakker, eller viser resultater som er lave for alderen i forhold til sin tospråklige jevnaldrende?

(Se også svaret på spørsmål 1.) Vi snakker om to ulike forhold når vi snakker om forsinkelse i snakking og når vi snakker om langsommere utvikling sammenlignet med andre tospråklige jevnaldrende. Først, tospråklige barn når de tidlige språklige milepæler på samme tid som enspråklige. For eksempel, babler de på samme måte som enspråklige spedbarn, de produserer sitt første ord rundt deres første bursdag (den typiske er omtrent 10-14 måneder), og begynner å kombinere ord i to- eller treords "setninger" rundt to år (det typiske er omtrent 18-26 måneder).

Ikke alle tospråklige barn møter milepælene på samme tid i begge språk, siden de noen ganger hører mye mer av ett språk enn av de andre. Den viktigste faktoren er imidlertid om de har møtt milepælene i minst ett språk. Hvis et tospråkligeksponert barn, akkurat som et enspråkligeksponert barn, når disse tidlige milepælene sent, vil det være tilrådelig å få barnet utredet for å finne årsakene til forsinkelsen (vær oppmerksom på at det er variasjon i alder for hva som er normalt, og det blir ikke omtalt som forsinkelse dersom barnet i enden av normalområdet).

Når det gjelder å sammenligne et tospråklig barns kompetanse i sitt språk med sine tospråklige jevnaldrende, er det først viktig å finne ut om barnet ser ut til å ha lavere kompetanse i ett eller begge språk, og om ett språk kan ha en langsommere progresjon fordi barnet hører og bruker det mindre enn de tospråklige jevnaldrende gjør. For det andre er det viktig å prøve å forstå om det som oppfattes som lavere ferdighet bare rett og slett er en del av den normale variasjon mellom individuelle barn, eller om det kan være grunn til bekymring. Hvis barnet viser en utvikling på begge språk som synes å være ganske merkbart langsommere sammenlignet med andre tospråklige, så det vil det være grunnlag for å be om vurdering av en logoped.

4. Mitt barn er tre år gammelt og vi har oppdratt ham tospråklig hjemme. Vi prøver å følge "en-foreldre-et-språk" regelen, men vi har lagt merke til at vår sønn blander de to språkene sammen når han snakker. Er dette et tegn på at han har et språkvanske?

Det du har beskrevet om din sønns språkbruk kalles "kodeblanding" eller "kodeveksling". Alle tospråklige i alle aldre viser kodeblanding noen ganger, og dette er ikke et tegn på språkvansker. Blant unge tospråklige på din sønns alder, kan grunnene til at de kodeblander variere. Mesteparten av tiden, vil barn uansett alder kodeblande mer når de har en samtale på det språket de er mindre dyktige i. (Unge tospråklige barn er sjelden like dyktige i begge sine språk.) Noen ganger vil tospråklige barn velge ord basert på hvor kjent de er med dem,

snarere enn ut fra hvilket språk de kommer fra, og dermed ende opp med å blande språk i en setning.

Forskning viser imidlertid at småbarn som er tospråklige er svært sensitive for språkevner og preferanser hos sine samtalepartnere. Selv to år gamle tospråklige vil bruke mer av det språket som foretrekkes av deres samtale partner, om ikke utelukkende dette språket. Tospråklige barn kodeblander i samtale med foreldrene sine enten de bruker "en-foreldre-et-språk" regelen eller ikke, spesielt når begge foreldrene er flytende i begge språk. Barna vet at de vil bli forstått uansett hvilket språk de bruker. Ved fireårsalderen blir tospråklige barn følsomme for språkbruk i samfunnet og vil være klar over hvilket språk som er mer egnet for bruk på offentlige steder. Også etter fireårsalderen har tospråklige barn vanligvis utviklet tilstrekkelig ordforråd på begge sine språk, slik at de kan holde seg til ett språk i løpet av en samtale, i stedet for kodeblanding for å fylle hullene ordforråd.

Dermed vil tospråklige barn tilpasse seg språkmønsteret i husholdningen dersom disse mønstrene også skiller språkene i henhold til taler eller kontekst. Selv tospråklige barn som har språkforstyrrelser vil ikke kodeblande i overdreven grad, men i stedet gjøre de samme valgene om hvilke språk som skal brukes som deres normalt utviklede jevnaldrende.

5. Vi er tospråklige foreldre og blander de to språkene (kodeblander) veldig ofte. Er det greit å snakke begge språk til barnet og kodeblande?

(Se også svaret på spørsmål 2 om unge tospråklige barn sin kodeveksling selv når foreldrene ikke gjør det.) En av de mest vanlige strategier for å oppdra et tospråklig barn er å bruke "en-foreldre-et-språk"-regelen. Denne strategien brukes ofte i situasjoner der hver av foreldrene har et annet morsmål, og noen ganger som følge av at en av foreldrene ikke snakker morsmålet til den andre forelder. Ifølge en-foreldre-et-språk regelen bør foreldrene oppdra barnet i sitt eget morsmål, og fortsette med dette selv om barnet svarene på det andre språket. Vi vet at denne strategien kan være vellykket for å oppdra tospråklige barn, men vi vet også at det ikke er nødvendig. Tospråklige barn blir ikke forvirret eller forsinket selv om hver av foreldrene snakker begge språkene til dem. Tospråklige barn er heller ikke forvirret av kodeveksling.

Det er viktig å huske at i tospråklige familier der kodeveksling er det normale mønsteret er at barna vil lære å snakke ved hjelp av dette mønsteret, i hvert fall med andre familiemedlemmer. Dette betyr ikke at de er forvirret, det betyr bare at siden kodeveksling er den modellen som er presentert, er det den modellen de lærer.

Forskningsmiljøet vet at kodeveksling er en meget dyktig form for språkbruk og er en naturlig form for språkbruk blant tospråklige individer og i tospråklige samfunn. Reglene for hvordan en kombinerer de to språkene er ganske avansert (selv om talerne er uvitende om dette). De sosiale situasjonene der kodeveksling er hyppig varierer på tvers av tospråklige familier og lokalsamfunn, men dette anses å være en rik og kompleks form for diskurs. Dessverre blir kodeveksling noen ganger sett negativt av for eksempel helsearbeidere og pedagoger som feilaktig ser det som en barriere for barns språkutvikling. Det er imidlertid viktig å føle seg komfortabel med kodeveksling hvis dette er det normale mønsteret i familien. På samme tid er det viktig å være klar over noen av de feilaktige, men negative synspunkter som kan oppstå utenfor hjemmet ditt.

6. I hvilken alder bør vi utsette våre barn til andre språk? Skal vi vente til de får kontroll over hjemmespråk først, eller skal vi starte så tidlig som mulig?

Det finnes ingen absolutt alderen når det er optimalt å begynne å lære et annet språk i de tidlige barneårene. Mange barn rundt om i verden lærer to språk fra fødselen i hjemmet vellykket, og enda flere barn lærer ett språk hjemme og ett på skolen med lik langsiktig suksess. Det er ikke nødvendig å lære et språk før du lære et nytt, selv om det er tilrådelig å innføre et annet språk en gang før barnet er 6 til 8 år gamle hvis du vil at barnet til å snakke andre språk uten aksent.

Når barn blir introdusert til et annet språk i senere alder, eller til og med etter puberteten, vil de sjelden høres ut akkurat som morsmålet, selv om de kan oppnå svært god flyt når de snakker det språket. Vellykkede tospråklige utfall er knyttet til at barn har rike, hyppige, og kontinuerlige eksponeringer for begge språk og at de gis anledning til å snakke og bruke dem ofte i en rekke sammenhenger. Alder har mye mindre å si. En av de beste måtene å sikre langsiktig tospråklig suksess er å sørge for gode opplæringsmuligheter i begge språk.

7.a Hvilket språk skal jeg bruke med barnet mitt hvis språket som snakkes i skolen er forskjellig fra den som snakkes i hjemme og han viser vansker på begge språkene? Skal vi slippe hjemmespråket og bare bruke ett språk? Hva ville skje om vi, foreldrene, slipper hjemmespråket, men besteforeldre fortsette å bruke det med barnet?

7.b Vår femåring er tospråklig og har blitt diagnostisert med spesifikke språkvansker. Vi har blitt rådet til å snakke bare ett språk til ham hjemme - språket i skolen. Dette vil være vanskelig, siden hans eldre søster og bror snakker to språk, og vi er en tospråklig familie. Skal vi følge disse rådene?

Det er uheldig at denne type råd så ofte gis til foreldre med tospråklige barn med forsinket språkutvikling, språkvansker, eller andre språk- eller lærevansker, deriblant leseproblemer. Dette rådet kommer fra en utbredt oppfatning at barn som har språkvansker eller språkrelaterte lærevansker ikke har kapasitet til å lære to språk, og fortsatt bruk av to språk vil forverre problemene deres. Vår erfaring er at mange helsearbeidere og pedagoger mener at å fjerne et av de to språkene er en viktig del av "behandlingen" tospråklige barn med språkforstyrrelser trenger.

Det er viktig for oss å si klart og direkte at det er ingen forskning som støtter en slik antagelse. Tvert imot, barn med språkvansker både kan og blir tospråklig. Det finnes mange dokumenterte tilfeller av barn med alvorlige evnemessige funksjonshemninger, som Downs syndrom eller autisme er blitt tospråklige. Barn med spesifikke språkvansker eller dysleksi blir også tospråklige og lærere å lese på begge språk. Faktisk er barna som er beskrevet ovenfor i spørsmålet (6) bevis for dette fordi de allerede snakker to språk, selv om de har språklærevansker.

Tospråklige barn med spesifikke språkvansker vil både lære språk saktere enn enspråklige, og deres beste ferdigheter på begge språk vil ha noen begrensninger, men det er viktig å merke at begrensningene tenderer til å være lik enspråklige som har spesifikke språkvansker. Med andre ord vil ikke det å vokse opp tospråklig gjøre de spesifikke språkvanskene verre.

En annen vurdering som bør komme med er familie- og samfunnskonteksten. Dersom familien allerede er tospråklig, og kanskje samfunnet også, ville det være vanskelig å gjøre et barn enspråklig i dette miljøet. For ikke å nevne hvordan det barnet ville gå glipp av hele den dobbelidentitet andre familiemedlemmer og medlemmer av lokalsamfunnet nyter, eller om muligheten til å ha et nært forhold til sine besteforeldre, som kan føre til følelser av isolasjon og utilstrekkelighet. Når det gjelder barn med språklige innlæringsvansker som stammer fra utviklingsforstyrrelser som Downs syndrom og autisme er det enda viktigere at de lærer både språket til helse- og utdanningssystemet og språket til sine foreldre, siden foreldrene trolig vil bli de primære omsorgspersoner og sosialspråklige samtalepartnere i lang tid. Derfor er det ingen god grunn til å endre bruken av språket i hjemmet fra to til ett for et barn som har spesifikke språkvansker eller annet språk- eller lærevanske.

Det blir sagt at barnet selv kanskje vil foretrekke ett språk over det andre språket, og dermed utvikle bedre ferdigheter i det ene versus det andre språket. Vi har ingen bevis for at tospråklige barn med spesifikke språkvansker mer sannsynlig vil gjøre dette enn tospråklige barn med normal språkutvikling.

8. Vi ønsker at sønnen vår skal delta i en immersiv skole der han kan lære gjennom et andrespråk - forskjellig fra det språket vi snakker hjemme - og vokser opp tospråklig. Men vår sønn er blitt diagnostisert med spesifikke språkvansker. Betyr dette at han ikke er en god kandidat for immersiv utdanning?

Det er lite forskning på hvor godt barn med spesifikke språkvansker gjør det i immersiv skolegang, der barn lærer seg innholdet fag gjennom et annet språk, et annet språk fra den det snakkes hjemme. Eksisterende forskning har vist at engelsktalende barn med språkvansker på franske immersive skoler i Canada hadde skolefaglige prestasjoner som var lik engelsktalende barn med vansker på skoler som underviste bare på engelsk. Derfor medførte læring gjennom et andrespråk ingen svekking av den faglige utviklingen til de berørte barna, men barn med språkforsinkelse / språkvansker pleier normalt ikke å utmerke seg faglig.

Hva med barns språkutvikling når de er i immersiv skolegang? Vi vet mindre om dette, men det er forskning på barn med spesifikke språkvansker som går på skole i sitt andre språk fordi de er fra innvandrerfamilier, og at undervisning i andrespråket slik sett ikke er noe valg for foreldrene. Denne forskningen viser at de utvikler flyt i det andre språket, selv om de viser begrensningene i sine ferdigheter i det andre språket som en konsekvens av å ha bestemte språkvanske. Disse barna har heller ikke større risiko for å miste sitt første språk enn andre innvandrerbarn.

Det er viktig å erkjenne at det kan gjøre en forskjell om tospråklighet er en nødvendighet eller et valg. Når det gjelder sønnen din er tospråklighet et valg, og slik sett krever det et visst engasjement fra foreldrene og barnet. Det krever også en forpliktelse fra skolen til å gi all den språk og faglig støtte barnet ditt kanskje trenger for å lykkes. Selv om det ikke foreligger bevis for at et barn med spesifikke språkvansker ikke kan lære et andrespråk gjennom skolen, må foreldrene undersøke om alle parter har interesse, motivasjon, tid og ressurser til at barnet skal lykkes i denne typen pedagogiske miljø.

9. Min datter er flytende i hjemmespråket sitt, men finner det vanskelig å forholde seg til skolespråket. Kan det være en forsinkelse (vanske) i det andre språket bare?

Forsinket språkutvikling og spesifikke språkvansker er utviklingsforstyrrelser. Dette betyr at de er medfødt og er en konsekvens av forstyrrelser i tidlig utvikling av nervesystemet. I utgangspunktet kan slike forstyrrelser være genetisk betinget og derfor arvelig. En forskjell mellom forsinket språkutvikling og spesifikke språkvansker er at mange barn som viser forsinket språkutvikling tidlig kan ta igjen i utviklingen og språket kan normaliseres ved i skolestart. Barn som har spesifikke språkvansker vil vanligvis starte med forsinket språkutvikling, men vil fortsetter å ha vanskeligheter med muntlig språk i skolealderen.

Språkopplæringen, enten for et førstespråk eller andrespråk, vil bli berørt av en språklig utviklingsforstyrrelse. Det er ikke mulig for en tospråklig med spesifikke språkvansker å ha symptomer på ett språk og men ikke på et annet.

Imidlertid kan alle tospråklige, enten de har normal eller nedsatt språkferdighet, ha et språk som de er dyktigere på enn på de andre, men dette bør ikke forveksles med en slags "selektiv" språkvanske. Dersom barnet synes få vanskeligheter med å lære i sitt andre språk, er dette mest sannsynlig forårsaket av miljøforhold. Dersom skolespråket ikke er samfunnsspråket, og barnets eneste kontakten med at språket er på skolen, kan det ta dem minst ett til to år for å vise reell flyt i dette språket. Alternativt, hvis barnet lærer samfunnsspråket på skolen sammen med jevnaldrende som er enspråklige på dette språket, kan barnet oppleve å ha vansker fordi han / hun blir sammenlignet med enspråklige på en lite rettferdig måte.

Det kan ta omlag 3-5 år på skolen for tospråklige barn å ha lignende muntlige språkferdigheter som enspråklige i skolespråket. Andre mulige faktorer som forårsaker vanskeligheter med å lære skolespråket kan være mangel på motivasjon, faglig problemer, eller om barnet er i seg selv har "talent" for språklæring. Men språkvansker utelukkende i det andre språket er ansett som en ikke mulig forklaring.

10. Når kan spesifikke språkvansker diagnostiseres i sekvensielle tospråklige? Hvor lenge bør de være utsatt for det andre språket?

(Se også svar på spørsmål 8.) Det kan ta 3-5 år i skolen for barn å oppnå muntlige språkkunnskaper i sitt andre språk på linje med sine enspråklige jevnaldrende, og det kan ta 5-7 år for dem å utvikle akademiske språkferdigheter, herunder lesing og skriving, på linje med sine enspråklige jevnaldrende. Fordi det tar så lang tid for disse barna å ha full kompetanse i det andre språket, reiser dette spørsmålet om tidlig og effektiv identifisering av barn med spesifikke språkvansker.

Hvis klinikere venter til andrespråk barna har hatt tilstrekkelig eksponering, vil de underidentifisere barn med spesifikke språkvansker i den alderen hvor de har behov for terapi. Tross alt, ved tidligere identifisering er det mulig å igangsette behandlingen tidligere. Det motsatte problemet er "overidentifisering", der for mange normale andre språk barna på feilaktig grunnlag blir vurdert å ha spesifikke språkvansker på grunn av deres mangelfulle ferdigheter i andre språket.

Det er noen strategier som kan brukes for vurdering for å unngå problemene med under- og overidentifisering. Først, siden språkvansker alltid manifesterer seg i begge språk i en tospråklig, må et barns første språkhistorie og nåværende evner kartlegges, enten gjennom direkte observasjon eller gjennom foreldre rapporten. Barnet bør vise tegn på forsinket språkutvikling og vansker i førstespråket. Med mindre barnet har hatt mellom 3-5 år med full

tid eksponering i skolen til det språket må en bruke andre tospråklige barn som sammenligningsgruppe og ikke enspråklige ved vurdering av barnets prestasjoner i andre språk,

Begge disse strategiene vil føre til mer nøyaktige diagnoser, men vi må understreke at fram til fullstendig tospråklige normer, kategorisert etter eksponering tid til dette språket, er tilgjengelige for tester som brukes for å utrede disse barna, vil alltid identifisering av sekvensiell tospråklige barn med spesifikke språkvansker komme til å være mindre nøyaktig enn med enspråklige barn.

11. Er det bøker og du kan anbefale?

Genesee, F., Paradis, J. & Crago, M. (2004). *Dual language development and disorders: A handbook on bilingualism and second language learning*. Baltimore, MD: Brookes. [the 2nd edition will appear in 2010/2011]

Den kanadiske Språk og Literacy Encyclopedia